

Obrazovna djelatnost u arhivu tuzlanskog kantona: uspješni mostovi saradnje arhiva i obrazovnih ustanova

IZET ŠABOTIĆ, DOC. DR. SC.

Arhiv Tuzlanskog kantona, Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, Ul. Dr. Fuada Idrizbegovića, 26, Tuzla, Bosna i Hercegovina, Tel:00387-61-869-754
e-mail: sabota_tuzla@hotmail.com

Education in the Archives of Tuzla Canton: Successful Cooperation of the Archives and Educational Institutions

ABSTRACT

One of the important tasks of the archive is the realization of professional and cultural events that present cultural values (archival material), not only to the professional, but also to the general public. An important segment of the realization of such content is the collaboration with schools. Today a wide range of cooperation of archives with schools is evident and whereby realized as extremely valuable, cultural and educational content. The Archives of Tuzla Canton paid considerable attention to this activity with slightly stronger pace in the last few years. In fact, in recent years the annual programs and work plans of the Archives of Tuzla Canton implemented in cooperation with the educational institutions are in the forefront. It is a well thought-out content that enables a comprehensive and fair presentation of the value of archival material, as well as amenities that allow school population to adopt important knowledge in the field of cultural heritage and local history.

Insegnamento nell'Archivio del cantone di Tuzla: collaborazione di successo fra Archivio ed istituzioni educative

SINTESI

Uno dei più importanti compiti degli archivi è la realizzazione di eventi professionali e culturali che presentino i valori culturali (materiale archivistico), non solo per i professionisti ma anche per il pubblico generico. Un importante segmento della realizzazione di questi contenuti è la collaborazione con le scuole. Al giorno d'oggi è evidente i una vasta gamma di cooperazioni di archivi con le scuole, realizzate in maniera estremamente valida, con contenuti culturali ed educativi. L'Archivio del cantone di Tuzla ha riservato una considerevole attenzione a tale attività, con maggior ritmo negli ultimi anni. In effetti negli ultimi anni i programmi ed i piani di lavoro annuali dell'Archivio del cantone di Tuzla attuati in collaborazione con le istituzioni scolastiche sono in prima linea. Si tratta di un contenuto ben concepito che consente una presentazione completa e corretta del valore del materiale d'archivio, oltre a servizi che consentono alla popolazione scolastica di acquisire importanti conoscenze nel campo del patrimonio culturale e della storia locale.

Izobraževalna dejavnost v arhivu Tuzelskega kantona: upešno sodelovanje arhiva in izobraževalnih ustanov

IZVLEČEK

Ena špomembnejših nalog arhiva je izvajanje strokovnih in kulturnih vsebin, s pomočjo katerih se predstavljajo kulturne vrednote (arhivsko gradivo), ne samo na strokovni, ampak tudi širši javnosti. Pomemben segment za realizacijo takšnih vsebin je sodelovanje s šolami. Danes se uporablja širok spekter sodelovanja arhivov s šolami, pri čemer se izvajajo izjemno dragocene strokovne, kulturne in izobraževalne vsebine. Arhiv Tuzelskega kantona posveča veliko pozornosti tej dejavnosti, pri čemer je intenziteta nekoliko večja v zadnjih nekaj letih. Namreč, v zadnjih letih vsebujejo letni programi in delovni načrti Arhiva Tuzelskega kantona vse več vsebin, ki jih arhiv izvaja v sodelovanju z izobraževalnimi ustanovami. Gre za dobro premišljene vsebine, ki omogoča celovit in objektivni prikaz vrednosti arhivskega gradiva, kot tudi vsebine, ki omogočajo šolski populaciji pridobivanje pomembnih znanj na področju kulturne dediščine in lokalne zgodovine.

Izet ŠABOTIĆ: Obrazovna djelatnost u arhivu tuzlanskog kantona: uspješni mostovi saradnje arhiva i obrazovnih ustanova, 141-151

Obrazovna djelatnost u arhivu tuzlanskog kantona: uspješni mostovi saradnje arhiva i obrazovnih ustanova

ABSTRAKT

Jedan od važnih zadataka arhiva jeste realizacija stručnih i kulturnih sadržaja kojim se prezentuju kulturne vrijednosti (arhivska građa), ne samo stručnoj već i široj javnosti. Važan segment realizacije takvih sadržaja jeste saradnja arhiva sa školama. Danas se primjenjuje širok spektar saradnje arhiva sa školama, pri čemu se realizuju iznimno vrijedni stručni, kulturni i obrazovni sadržaji. Arhiv Tuzlanskog kantona ovom segmentu rada poklanja značajnu pažnju, sa nešto izraženijim intenzitetom u posljednjih nekoliko godina. Naime, u novije vrijeme u godišnjim programima i planovima rada Arhiva TK sve su zastupljeniji sadržaji koje Arhiv realizuje u saradnji sa obrazovnim ustanovama. Riječ je o dobro osmišljenim sadržajima koji omogućavaju sveobuhvatno i objektivno predstavljanje vrijednosti arhiva, ali i sadržajima koji omogućavaju školskoj populaciji usvajanja važnih znanja iz oblasti kulturnog naslijeđa i zavičajne prošlosti.

Uvodne naznake

Arhivskim zakonodavstvom u Bosni i Hercegovini¹ je, kao jedan od važnih zadataka, utvrđeno i prezentovanje kulturnih vrijednosti Arhiva. To se obavlja kroz više stručnih, kulturnih i obrazovnih formi, poput: raznovrsnih predavanja, izložbi, promocija raznih izdanja, saradnje sa obrazovnim ustanovama, medijske saradnje i dr. No, svakako jedna od važnih formi prezentovanja arhivskih vrijednosti jeste saradnja sa školama, kako osnovnim, tako i srednjoškolskim, ali i sa fakultetima. Ta saradnja je dio utvrđenih programa i planova rada, kako obrazovnih ustanova tako i arhiva. Ovaj vid saradnje u bosanskohercegovačkoj arhivskoj praksi nema značajniju tradiciju. U posljednje vrijeme evidentna je nešto intenzivnija forma ovih sadržaja. Zahvaljujući tome, arhivi su značajno približili svoje kulturno blago učenicima i studentima, te upoznali iste sa osnovnom funkcijom i značajem arhiva, te posebno sa kulturno-historijskim naslijeđem arhiva. Realizacijom raznovrsnih stručnih, kulturnih i obrazovnih sadržaja uspostavljena je snažna saradnja arhiva i obrazovnih ustanova.

U tom smislu uspostavljena je široka mreža povezanosti i saradnje sa obrazovnim ustanovama, te sa rukovodiocima, kao i nastavnicima i profesorima pri čemu se utvrđuju programi saradnje. Programi su raznovrsni, podrazumijevaju prije svega posjete i upoznavanja učenika i studenata sa arhivom, njegovim kulturnim blagom i ulogom u društvu, prezentovanjem raznovrsnih sadržaja, nerijetko zajednički pripremljenih poput: izložbi, promocija izdanja arhiva i škola, zajedničkog medijskog predstavljanja i slično. U posljednje vrijeme pripremaju se prigodne zajedničke radionice koje povezuju problematiku vezanu za arhivsku građu i nastavne sadržaje učenika i studenata. Pored toga, profesori i nastavnici koriste arhive i arhivsku građu za održavanje ogledne nastave iz historije, ali i drugih predmeta, što je dio utvrđenih programskih sadržaja obrazovnih ustanova i arhiva.

Takva povezanost i saradnja je rezultirala boljoj informiranosti djece školskog uzrasta o vrijednostima arhiva, pri čemu su usvojena značajna znanja, koja pomažu učenicima da bolje razumiju važna pitanja iz više nastavnih oblasti, posebno onih vezanih za izučavanje zavičajne prošlosti. U ovom radu pokušaću predstaviti iskustvo Arhiva Tuzlanskog kantona na planu saradnje sa osnovnim, srednjim školama i fakultetima.

Obrazovna djelatnost Arhiva Tuzlanskog kantona-važan segment rada istog

Arhiv Tuzlanskog kantona ima nadležnost nad stvaraocima arhivske građe na području 13 općina Tuzlanskog kantona i vrši nadzor nad oko 1.400 registratura. U Arhiv je preuzeto oko 400 arhivskih fondova i zbirki, ili nešto oko 11.000 metara dužnih arhivske građe². Najstarija građa datira

1. Iako je bosanskohercegovačko arhivsko zakonodavstvo nejedinstveno, decentralizirano, te značajno nedostavno u važnim segmentima, ipak u istom je značajno zastupljeno pitanje prezentovanja (prestavljanja) i korištenja arhivskih vrijednosti.

2. Iz evidencija Arhiva Tuzlanskog kantona. Više podataka o Arhivu Tuzlanskog kantona vidjeti u: Izet ŠABOTIĆ - Nermana HOĐIĆ - Selma ISIĆ, *Vodič kroz arhivske fondove Arhiva Tuzlanskog kantona*, Tuzla 2012.

Izet ŠABOTIĆ: Obrazovna djelatnost u arhivu tuzlanskog kantona: uspješni mostovi saradnje arhiva i obrazovnih ustanova, 141-151

iz druge polovine XVI stoljeća. Riječ je o vrijednoj arhivskoj građi, što potvrđuje i činjenica da su 34 fonda i zbirke Arhiva Tuzlanskog kantona proglašeni nacionalnim spomenikom kulture u Bosni i Hercegovini³.

U ranijem periodu rada Arhiva nije bila izražena praksa intenzivnije saradnje Arhiva sa školama i fakultetima, što je rezultat odnosa obrazovnih ustanova prema arhivima i dokumentarnoj i arhivskoj građi. U programima obrazovnih ustanova u ranijim periodima nisu bile predviđene posjete arhivima, pa se dešavalo da su učenici završavali školovanje, a da nisu znali da postoji jedna takva ustanova, ni čime se bavi⁴. Mada se Arhiv i ranije trudio kroz realizaciju određenih sadržaja da privuče školsku populaciju, ipak u tome nije značajnije uspijevao⁵.

Međutim, u poslednjih desetak godina takva praksa u Arhivu TK je značajno promijenjena, te se značajna pažnja posvetila otvaranju ustanove s ciljem kako bi se ista otvorila prema javnosti, te arhivske vrijednosti i sam rad Arhiva približe široj društvenoj zajednici, a posebno obrazovnim ustanovama. U novije vrijeme svoje aktivnosti na tom planu Arhiv TK, usvaja i precizira Godišnjim planovima i programima rada. Istim se određuju i preciziraju aktivnosti i sadržaji saradnje između arhiva i obrazovnih ustanova. Naime, menadžment i stručni radnici Arhiva TK su smatrali da je u eri tranzicije bosanskohercegovačkog društva, te opće globalizacije, bilo neophodno uraditi daleko više na planu popularizacije i izlaska iz medijske, stručne i kulturne izolacije. To je podrazumijevalo izgradnju sistema koji će obezbijediti neophodnu komunikaciju između Arhiva i korisnika, odnosno šire javnosti. Takva potreba je rezultat jedne nove uloge i funkcije Arhiva vezane za potrebu promovisanja arhivske građe i drugih kulturnih vrijednosti. Ovdje se posebno računalo i težilo da se najmlađa populacija na pravi način upozna sa arhivskim vrijednostima i tako kod iste izgrađuje pravilan odnos prema ovim ustanovama i kulturnim naslijeđem koje posjeduju. Soga se računalo na obostrani interes na tom planu i obrazovnih ustanova i Arhiva.

Arhiv TK je postepeno, putem realizacije raznovrsnih kulturnih sadržaja izgrađivao prepoznatljiv imidž prema javnosti. Tome je u značajnoj mjeri doprinijelo veće prisutvo Arhiva u medijima. No, kako bi se ostvarila bliža suradnja sa obrazovnim ustanovama neophodan je bilo neposredniji kontakt sa istim. Taj kontakt je postepeno ostvaren predstavljanjem naših programa istim, pri čemu se ukazivalo na osnovne vrijednosti arhivske građe i rada Arhiva, te posebno na mogućnost uključivanja obrazovnih ustanova u neke sadržaje Arhiva.

3. Odlukom Državne komisije br. 09-02.2-14/09-62 od 9. decembra 2009. godine 34 fonda i zbirke, te 173 rukopisa i knjige Arhiva Tuzlanskog kantona su proglašeni nacionalnim spomenikom kulture u Bosni i Hercegovini.

4. Hatidža FETAHAGIĆ, *Efekte saradnje Arhiva Tuzlanskog kantona sa obrazovnim ustanovama*, „Arhivska praksa“, 2009, broj 12, (dalje: H. FETAHAGIĆ, *Efekte saradnje Arhiva TK.*), str. 323.

5. Arhiv TK je u ranijim periodima u povodu Dana Arhiva organizirao sa srednjim i osnovnim školama izradu literarnog rada na neku od aktualnih tema iz oblasti arhivske teorije i prakse, pri čemu su se najbolji radovi nagrađivali. Na taj način, Arhiv se pokušavao otvoriti prema javnosti i obrazovnim ustanovama.

Izet ŠABOTIĆ: Obrazovna djelatnost u arhivu tuzlanskog kantona: uspješni mostovi saradnje arhiva i obrazovnih ustanova, 141-151

Posjeta učenika OŠ "Sjenjak" iz Tuzle Arhivu 19.3.2013

Ti sadržaji su u početku najviše bili vezani za nastavu historije u osnovnim i srednjim školama. Međutim, kasnije se pristupilo realizaciji i drugih brojnih sadržaja kojima su na najbolji način prezentovane kulturne vrijednosti Arhiva, a koji su poslužili u edukativne svrhe učenika i studenata.

Arhiv TK u posljednjih nekoliko godina kulturno-obrazovnoj djelatnosti poklanja značajnu pažnju, realizirajući širok spektar raznovrsnih sadržaja. Posebna je na tom polju važna saradnja sa obrazovnim ustanovama. Danas se saraduje sa ustanovama svih nivoa od fakulteta, srednjih i osnovnih škola, pa sve do obdaništa. Početna saradnja se odnosila na grupne posjete studenata s ciljem upoznavanja istih sa djelatnošću Arhiva, kasnije značajan broj istih je koristio usluge arhivske biblioteke u izučavanju nastavnog gradiva, pisanju seminarskih i diplomskih radova. Osnovne i srednje škole svoju početnu saradnju sa Arhivom su zasnivali sa posjetom školskih historijskih sekcija, pri čemu su se iste upoznavale sa radom Arhiva, zanimanjem arhivskih radnika, te drugim važnim pojedinostima vezanim za Arhiv i arhivsku građu.

Na planu realizacije kulturno-obrazovnih sadržaja značajan doprinos dali su i mediji koji su pratili realizaciju navedenih sadržaja. U ovom periodu iskazan je obostran interes za saradnju Arhiva i medija, kako printanih tako i elektronskih, te su realizirani zanimljivi stručni, kulturni i naučni sadržaji. Posebna pažnja je posvećena realizaciji više tematskih emisija posvećenih zanimljivostima iz prošlosti Tuzle. U ovim emisijama aktivni sudionici su bili stručni zaposlenici Arhiva⁶. Koliko se pažnje posvećivalo ovom vidu obrazovanja najbolje pokazuju slijedeće činjenice: u 2007. godini realizirano je 9 (devet) emisija, u 2008. godini 11 (jedanaest)⁷ u 2009. godini 14 (četnaest) u 2010. Godini 11 (jedanaest), u 2011. godini 11 (jedanaest) i u 2012. godine 8 (osam) emisija⁸. Jedan broj emisija odnosio se na realizaciju sadržaja vezanih za posjete učenika osnovnih i srednjih škola Arhivu. Realizacijom ovih sadržaja, te permanentnim praćenjem rada Arhiva od strane medija, doprinijelo je značajnijim prepoznavanjem Arhiva od strane šire javnosti.

6. Iz evidencija Arhiva Tuzlanskog kantona. O navedenoj problematici na Međunarodnoj konferenciji održanoj u Novom Sadu 16 i 17. maja 2013. godine na temu: *Arhivi u medijima*, dr. Izet Šabotić je imao saopćenje: *Mediji i arhivi - pozitivno iskustvo - primjer Arhiva Tuzlanskog kantona*.

7. Hatidža FETAHAGIĆ, *Efekti saradnje Arhiva TK ...*, str.324.

8. Iz evidencija Arhiva Tuzlanskog kantona.

Saradnja Arhiva TK i visokoškolskih ustanova

Opće je poznata stvar neophodnosti saradnje Arhiva sa visokoškolskim ustanovama. Arhiv TK na tom planu ranije nije imao zapaženije rezultate. Osnivanje Filozofskog fakulteta u Tuzli i u okviru istog osnivanja odsjeka za Historiju i geografiju (1993.), promijenio je takav odnos. Od tada, pa možemo kazati sve do danas imamo intenzivnu i sveobuhvatnu saradnju sa ovom visokoškolskom ustanovom, ali i sa drugim fakultetima Univerziteta u Tuzli. Početnoj saradnji doprinijeli su profesori fakulteta, koji su u početku upućivali studente na korištenje bogate bibliotečke građe, kojom je raspolagala biblioteka Arhiva TK. Usluge biblioteke Arhiva koristili su i studenti drugih odsjeka Filozofskog fakulteta u Tuzli, poput: Žurnalistike, BHS jezika i književnosti, Turskog jezika i književnost, ali i studenti Pravnog, Ekonomskog i drugih fakulteta. Prosječna godišnja posjeta počev od 2000. godine je više od 1400 posjeta, sa stalnom tendencijom rasta iste⁹. U ovom vremenu je iskazan značajan interes od strane postdiplomaca i doktoranata sa ovih i drugih fakulteta koji permanentno koriste usluge Arhiva TK.

No, svakako najznačajnija saradnja sa visokoškolskim ustanovama je ostvarena sa Odsjekom za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli. Ta saradnja se odvija na nekoliko razina, a rezultat toga je zastupljenosti arhivistike kao obavezujućeg i izbornog predmeta u naučno-nastavnim planovima Odsjeka za historiju¹⁰. Doprinos saradnje ovog Odsjeka i Arhiva leži i u činjenici što su neki zaposlenici Arhiva TK bili istovremeno i predavači i asistenti na Odsjeku historije Filozofskog fakulteta u Tuzli¹¹.

Studenti ovog Odsjeka bili su zainteresirani za razne sadržaje Arhiva, počev od prve godine studija, kada su u proučavanju određene problematike vezane za predmete Uvod u historiju i Pomoćne historijske nauke bili vezani za literaturu pohranjenu u biblioteci Arhiva. Naime, tome je u značajnoj mjeri doprinijela i činjenica da je biblioteka Arhiva TK jedna od najbogatijih biblioteka sa raznovrnom literaturom iz oblasti historije i arhivistike¹², koja je bila neophodna studentima za pripremanje ispita, izradu seminarskih i diplomskih radova.

Posjeta studenata II godine Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli, Odsjek Historija Arhivu 29.10.2012.

9. Iz evidencija Arhiva Tuzlanskog kantona.

10. Počev od osnivanja Odsjeka za historiju akademske 1998/99, pa do akademske 2012/13 sa različitim fondom sati ova problematika je zastupljena kroz tri nastavna predmeta: Arhivistika, Arhivska praksa I i Arhivska praksa II.

11. Predmete: Arhivistika, Arhivska praksa I i II, na Odsjeku za historiju Filozofskog fakulteta u Tuzli predavali su: dr. Azem Kožar i dr. Sead Selimović, a trenutno ove predmete predaje dr. Izet Šabotić, dok vježbe drže zaposlenici Arhiva TK Omer Zulić i Selma Isić.

12. Biblioteka Arhiva Tuzlanskog kantona danas ima više od 20.000 naslova, pretežno iz oblasti historije i arhivistike. Posebno treba istaći bogatu periodiku, koja je jako interesantna studentima i profesorima u realizaciji nastavnih sadržaja.

Pored samostalnih obilazaka studenata, veoma često priređivane su organizirane posjete Arhivu studenata i profesora, gdje su se studenti upoznavali sa osnovnim karakteristikama Arhiva, sa bogatvom arhivske građe, sa funkcijom i značajem Arhiva za nauku i društvo uopće. Najčešće navedene posjete su bile namjenske i dobro osmišljene, sa jasnim nastavnim i programskim ciljem, gdje je određena arhivska građa bila predmetom upoznavanja kako bi studenti usvojili neophodna znanja vezana za određeno historijsko pitanje. Takav vid nastave bio je veoma pragmatičan i po kazivanju profesora davao je značajne rezultate. Na taj način Arhiv, odnosno arhivska građa (historijski izvori) postali su veoma važnim segmentom u procesu obrazovanja studenata Odsjeka za historiju. Ono što posebno treba istaći jeste da su ovi sadržaji bili organizirani i unaprijed dogovoreni između Arhiva i Odsjeka historije, tako da su zaposlenici Arhiva bili u prilici da se pripreme, te da pripreme neophodni arhivski material, kako bi posjete studenata bile uspješne. Prema dostupnim podacima evidentno je da je Arhiv TK dao značajan doprinos razvijanju Odsjeka za historiju Univerziteta u Tuzli i značajno pomogao obrazovanju ovih kadrova.

I studenti Odsjeka za Turski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Tuzli imaju dobru i raznovrsnu saradnju sa Arhivom TK. Posebno su nastavnici i studenti zainteresirani za proučavanje arhivske građe orijentalne provenijencije. Naime, u Arhivu TK je pohranjena bogata arhivska građa ove vrste. Najveći broj dokumenata svrstan je u orijentalnoj zbirci, ali značajan broj se nalazi i u drugim fondovima i zbirkama Arhiva TK. Profesori i studenti imaju priliku istraživati i prevoditi tekstove raznih rukopisa i dokumenata pisanim arhaičnim staroosmanskim pismom. Taj svoj rad studenti i profesori su vezivali najneposrednije za realizaciju utvrđenih programskih sadržaja, što je značajno doprinijelo unapređenju nastave ovog studijskog odsjeka. Kao kruna saradnje ovog odsjeka i Arhiva TK jesu određena zajednička izdavačka ostvarenja¹³. Ova ostvarenja postala su značajnom literaturom neophodnom studentima Odsjeka za turski jezik i književnost i Odsjeka historiju.

Kao što smo i ranije kazali usluge Arhiva TK koriste i studenti i profesori drugih fakulteta. Tako su studenti Pravnog fakulteta sve prisutniji u prostorijama Arhiva TK, koristeći raznovrsno kulturno i dokazno naslijeđe koje čuva Arhiv TK, poput: raznih odluka pravosudnih institucija, službene spise, novine, zbornike zakona i mnoge druge sadržaje koji im pomažu bolje razumijevanje raznovrsne pravosudne problematike. Svoj interes u Arhivu TK našli su studenti i profesori Ekonomskog fakulteta, koristeći takođe raznovrsnu arhivsku baštinu, počev od knjiga, časopisa, staističkih izvještaja, pa do arhivskih dokumenata. Treba istaći da se značajan broj studenata sve više uključuju i prate druge sadržaje Arhiva TK, poput: izložbi, okruglih stolova, promocija arhivskih izdanja, savjetovanja i slično. Ono što je evidentno i nepobitno jeste da su studenti i profesori navedenih fakulteta sve upućeniji na Arhiv, koristeći se raznim njegovim kulturnim resursima i uslugama, što je doprinijelo unapređenju nastavnoog procesa na fakultetima i usvajanju opsežnijih znanja od strane studenata.

Mostovi saradnje Arhiva TK sa osnovnim i srednjim školama

Svakako najopsežnija i najdinamičnija saradnja jeste ona Arhiva sa osnovnim i srednjim školama. To su sadržaji koji svakodnevno dobijaju na intenzitetu. U početku ta saradnja je bila sporadična i odnosila se na posjete nastavnika i učenika Arhivu, kako bi se isti upoznali sa nekim osnovnim karakteristikama Arhiva. U tim prvim susretima došlo se do saznanja da je interes učenika nešto viši od pukog upoznavanja sa ustanovama, a i nastavnici su shvatili da je Arhiv ustanova koja daje mogućnost šire saradnje sa obrazovnim ustanovama. Stoga su se povelili razgovori kako bi se utvrdili i precizirali dalji pravci djelovanja, te uradili jasni programi rada na tom planu. To je bila dobra prilika da se Arhiv približi najmlađim korisnicima, te ispravno utiče na formiranje svijesti prema ovim ustanovama i kulturnim naslijeđem kojim isti raspolažu. S druge strane menadžmenti i nastavnici obrazovnih ustanova vidjeli su dobru priliku da se u arhivima mogu realizirati zanimljivi sadržaji, koji se u potpunosti uklapaju u ukupne obrazovne programske okvire ovih ustanova i značajno ih upotpunjavaju. Realizacija takvih sadržaja daje mogućnost obezbjeđenja obrazovnim ustanovama dodatnih bodova, kod njihovog obavezujućeg godišnjeg vrednovanja i verifikacije.

Iz navedenih razloga i pojačanog interesa za posjetama Arhiv TK je ovom pitanju u poslednjih nekoliko godina prišao ozbiljnije, na način da je ove sadržaje u godišnjim planovima rada Arhiva strik-

13. U Saradnji sa Odsjekom za Turski jezik i književnost, Arhiv Tuzlanskog kantona je publikovao slijedeće publikacije: Tufan GUNDUZ, *Tuzlanski, bijeljinski i srebrenički sidžil (1641.-1883.)*, Tuzla 2008., Genc Osman GENČER, *Salih Safet Bašić-jedan osmanski intelektualac u Bosni i Hercegovini*, Tuzla 2009.

Izet ŠABOTIĆ: Obrazovna djelatnost u arhivu tuzlanskog kantona: uspješni mostovi saradnje arhiva i obrazovnih ustanova, 141-151

tno utvrđivao i planirao, određujući i utvrđujući sadržaje koji se trebaju prezentovati i realizovati. Za realizaciju ovih sadržaja u Arhivu su obrazovani stručni timovi prema sklonostima i afinitetima istih. Tako da je saradnja sa školama postala važnim segmentom rada Arhiva. Jasno su određeni zadaci i ciljevi, šta se ovakvim sadržajima želi postići, a to su:

- da se učenici upoznaju sa značajem i funkcijom Arhiva
- da se bliže upoznaju sa vrijednostima kulturnog naslijeđa koje Arhiv posjeduje
- da se školama predoče mogući programski sadržaji, koji bi bili od interesa za škole, a koji bi se mogli realizirati u Arhivu
- da se utvrde sadržaji koji bi se mogli zajedničkim snagama Arhiva i škola realizirati
- te da se utvrde termini realizacija istih.

U izradi navedenih planova i programa i realizacijih istih, Arhiv TK se koristio iskustvima arhiva iz okruženja, posebno arhiva iz Republike Slovenije¹⁴.

Posjeta učenika OŠ "Zenica" iz Zenice 15.6.2012.

U programu saradnje, danas je Arhiv TK ostvario veoma blisku saradnju sa osnovnim i srednjim školama. Godišnje se realizuje više od 40 organiziranih posjeta. Prilikom posjeta realizuju se zanimljivi stručni, kulturni i naučni sadržaji. U zavisnosti od dogovora sa školama posjeta učenika traje 45 do 90 minuta (1 do 2 školska časa). U ovim posjetama za učenike su zaposlenici pripremili posebne sadržaje a kako bi se isti što bolje upoznali sa Arhivom i njegovim kulturnim blagom. Tako se za ovu priliku učenici prvo upoznaju sa osnovnim karakteristikama Arhiva uz mogućnost sagledavanja jednog kra-

14. Arhiv TK ima dobro razvijenu i raznovrsnu saradnju sa arhivskim ustanovama iz Republike Slovenije. Ta saradnja je podrazumijevala realizaciju nekih zajedničkih stručnih i kulturnih sadržaja (izložbe, savjetovanja, publikacije i dr.). Značajan broj arhivista iz Slovenije uzimama učešće na stručnim skupovima koje organizira Arhiv TK, kao i obratno gdje arhivski radnici Arhiva TK uzimaju učešće na stručnim skupovima u Sloveniji, čime se razmjenjuju i nadopunjuju međusobna znanja. Tako su kolegice iz Zgodovinskog arhiva Celje i Pokrajinskog arhiva Maribor na savjetovanju «Arhivska praksa 2012», predstavile iskustva ovih arhiva u pedagoškom radu. Vidjeti više: Bojana Aristovnik, Mojca Horvat, Pedagoška djelatnost u Historijskom arhivu Celje i Pokrajinskom arhivu Maribor, *Arhivska praksa*, br. 15, Tuzla 2012, str. 139-159.

tkog desetominutnog filma o Arhivu Tuzlanskog kantona¹⁵. Nakon toga, učenici se upoznaju po segmentima (oblastima) sa ostalim važnostima Arhiva¹⁶, s ciljem kako bi se stvorila jedna što zaokruženija slika o Arhivu TK. Posjetom učenici imaju priliku da vide najvredniju arhivsku građu, da proprate određene procese koji se odvijaju u arhivu (obrada, skeniranje, rad sa korisnicima), da se upoznaju sa raznovrsnom arhivskom opremom, periodikom i ostalom bibliotečkom građom. U takvim posjetama data je mogućnost neposrednih razgovora i vođenja dijaloga između arhivskih radnika i učenika. Ono što je naše mišljenje jeste da su ove posjete i sadržaji koji ih prate veoma dinamični i zanimljivi za učenike.

U određenim prilikama u dogovoru sa nastavnicima posjete učenika vezane su za neko striktno pitanje i historijski problem. U takvim slučajevima arhivski radnici pripreme prigodnu literaturu, historijske izvore, prigodno izlaganje, određene anketne listiće, a sve s ciljem kako bi se što bolje apsolvirala navedena problematike i učenici usvojili što više informacija i znanja. Ove programe u većini slučajeva prati prigodno pripremljena izložba i slično. Na taj način, su realizirana i obrađena neka važna historijska pitanja iz prošlosti Tuzle, vezana za različite historijske događaje, pojave, procese iličnosti, kao što su: Tuzla u osmanskome periodu, industrijalizacija Tuzle u austrougarskom periodu, razvoj školstva u međuratnom periodu, važni događaji koji se odnose na kulturne prilike Tuzle i njene okoline, predstavljanje određenih znamenitih ličnosti i druga važna i zanimljiva pitanja.

U posljednje vrijeme Arhiv prakticira realizaciju jednog broja stručnih i kulturnih sadržaja zajedno sa učenicima škola. Tako se u 2012. godini sa učenicima Gimnazije "Ismet Mujezinović" iz Tuzle u povodu Dana državnosti Bosne i Hercegovine pripremio prigodan kulturni program te izložba dokumenata, zastava i grbova. Sličan sadržaj realiziran je 2013. godine i sa učenicima i profesorima Gimnazije "Meša Selimović" iz Tuzle u povodu Dana nezavisnosti Bosne i Hercegovine. Ovi sadržaji su pobudili veliki interes šire kulturne javnosti, a i značajno su praćeni od strane medija.

Jedan broj sadržaja i posjeta učenika Arhivu snimljen je i popraćen od strane tv kuća, te prikazan kao zasebne emisije u serijalu kulturno-obrazovnog programa¹⁷. Na ovaj način, širem auditoriju predstavljene su brojne vrijednosti Arhiva, te ukazano na njegovu kulturno obrazovnu funkciju i važnost.

Arhiv neke sadržaje obrazovnog karaktera realizira i u saradnji sa najmlađom populacijom iz predškolskih ustanova. Posjete ove predškolske populacije su ređe u Arhivu, ali ih ima. Razlog tome je vjerovatno složenost postupka organizacije ovog uzrasta djece, ali i kompleksnost problematike koja se može predstaviti u Arhivu. No, pozitivna je sama činjenica da djeca ovog uzrasta imaju osnovne spoznaje o arhivu kao kulturnoj i javnoj ustanovi.

Rezultati i efekti obrazovno-kulturne saradnje Arhiva i obrazovnih ustanova

Raznovrsni obrazovno-kulturni sadržaji koje Arhiv realizira u saradnji sa obrazovnim ustanovama su se pokazali veoma efikasnim u otvaranju Arhiva prema javnosti i prezentovanju i približavanju arhivskih vrijednosti istoj. Ovi sadržaji su se pokazali veoma korisnim i prihvatljivim i za obrazovne ustanove. Istim su nadopunjeni ustaljeni nastavni programi, a učenici su se upoznali sa značajnim novitetima vezanim za kulturnu baštinu.

Uvažavajući ove sadržaje u Arhivu TK smo u zadnjih desetak godina ugostili značajan broj učeničkih i studenskih grupa. Da se zapaziti da je broj posjeta, a samim tim i broj učenika iz godine u godinu sve veći. Za sve učeničke posjete potrudili smo se pripremiti zanimljive sadržaje s ciljem da se što objektivnije predstavi Arhiv i njegove kulturne vrijednosti, te da učenici iz tih posjeta ponesu što opsežnija i objektivnija znanja o Arhivu i vrijednostima koja se čuvaju u njemu. Vodilo se računa da

15. Arhiv Tuzlanskog kantona u saradnji sa RTV Tuzlanskog kantona je u povodu pedesetpete godišnjice uradio kratki dokumentarni film 2009. godine. Autor dokumentarnog filma je novinarka RTV Tuzlanskog kantona Edina Fazlić, a pripremi istog saradivala je sa stručnim zaposlenicima Arhiva TK.

16. Prilikom organiziranih posjeta Arhiva učenici se upoznaju sa depoima u kojima se čuva arhivska građa, sa opremom i uslovima čuvanja arhivske građe, sa bibliotečkim fondom i funkcijom čitaonice, sa službom za obradu i zaštitu arhivske građe, sa izdanjima Arhiva, sa drugim kulturnim sadržajima, sa nekim zanimljivim posebnostima vezanim za školu iz koje dolaze učenici i dr.

17. U saradnji sa učenicima Osnovne katoličke škole u Tuzli pripremljena je i snimana u Arhivu TK prigodna emisija obrazovnog karaktera, posvećena zanačaju Arhiva i arhivske građe kao pisanog kulturnog naslijeđa. Navedena emisija je prikazana na RTV TK u 2013. godini.

Izet ŠABOTIĆ: Obrazovna djelatnost u arhivu tuzlanskog kantona: uspješni mostovi saradnje arhiva i obrazovnih ustanova, 141-151

prezentovani sadržaji budu prilagođeni uzrastu učenika i prostoru iz koje su dolazili. U cilju što boljeg predstavljanja Arhiva i njegovog kulturnog naslijeđa, pripremali smo power point prezentacije o različitim temama iz zavičajne prošlosti, o ličnostima, o mjestima iz kojeg su dolazili učenici. Vodili smo računa da prezentovana problematika ne bude monotona, već zanimljiva i prihvatljiva za posjetioce. Trudili smo se da budemo što pragmatičniji i očigledniji upoznajući učenike sa konkretnim dokumentima i fotografijama, te filmskim materijalom vezanim za tačno utvrđenu problematiku, ali veoma često i za mjesta iz kojih su dolazili.

Članovi Historijske sekcije Gimnazije "Meša Selomović" iz Tuzle u posjeti Arhivu (26.9. 2012.)

Poseban efekat u realizaciji učeničkih posjeta imali su sadržaji radioničkog karaktera, gdje smo učenike željeli da učenike upoznamo i osposobimo da rukuju sa arhivskom građom, sa određenom arhivskom opremom (mikročitačem, mašinom za oprašivanje arhivske građe, ekonom arhivskom opremom i slično.). Bilo je jako zanimljivo posmatrati njihov rad sa arhivskim kutijama, a posebno sa arhivskom građom. Težili smo da to bude svojevrsna priprema za njihov mali "istraživački rad". Pozitivan rezultat je postignut i u učeničkom susretu sa čitaonicom, sa brojnom literaturom, gdje je ostvarena dobra komunikacija i saradnja učenika i arhivskog zaposlenika, koja bi trebala biti od pomoći istim za njihov samostalan budući rad. Jedan broj učenika i studenata je imao sreću prisutvovati nekim važnim procesima zaštite arhivske građe, kao što je digitalizacija i mikrofilmiranje, te je shvatio suštinu ovog važnog procesa. Sve je to pobuđivalo veći interes kod učenika. Nekada smo im putem određenih kartica davali posebne zadatke i pitanja, a u zavisnosti od mogućnosti Arhiva nekada su pripremljene za njih mali notesi, olovke i slično, pa i određeni katalozi vezani za neke konkretne arhivske sadržaje poput izložbi i slično. Za određene zanimljivosti koje im nismo mogli prezentovati u jednom kratkom vremenu kao što je posjeta od 45 minuta upućivali smo ih na arhivski web portal.

Učenici starijeg uzrasta posjetama Arhivu usvajali su planirane tematske sadržaje, sa unaprijed pripremljenom temom dogovorenom sa profesorima učenika. Nekada su učenicima i profesorima bile zanimljive neke tematske izložbe, koje je Arhiv pripremao u povodu značajnih historijskih datuma i slično¹⁸. Određena saznanja dobijena su putem upoznavanja sa arhivskom građom i fotografijama koje

18. U nekoliko navrata upriličene su učeničke posjete izložbama koje je Arhiv priređivao kao dio svog redovnog sadržaja. Tako je više učeničkih grupa posjetilo izložbu: *Srebrenica-genocid koji nije spriječen, Šire tuzlansko područje na starim foto-*

Izet ŠABOTIĆ: Obrazovna djelatnost u arhivu tuzlanskog kantona: uspješni mostovi saradnje arhiva i obrazovnih ustanova, 141-151

su vezane za škole iz kojih su dolazili učenici. Isti su se kroz arhivsku dokumentaciju upoznali i sa problematikom vezanom za određeno privredno područje (industrija, zanatstvo, trgovina), što je bilo posebno važno za grupe učenika strukovnih škola. Posebno se zanimljivom i privlačnom za učenike pokazala bogata fotografska zbirka Arhiva TK¹⁹. Ova zbirka posjetiteljima nudi pregršt zanimljivosti iz prošlosti šireg tuzlanskog područja.

Studentske posjete Arhivu su posebno značajne i korisne i postale sastavni dio uspješne saradnje. Ta saradnja je posebno opsežna sa Odsjekom za historiju, gdje se izučava arhivistika kao nauka. Važan dio praktične nastave se iz ovih predmeta odvija u Arhivu. Sretna okolnost jeste ta što su profesori i asistenti na ovim predmetima ujedno i zaposlenici Arhiva. Studentske posjete su podrazumijevale jasno pripremljene tematske odrednice, koje su se odnosile na striktno stručna i kulturna pitanja vezana za važne pojedinosti o arhivskoj građi, njenoj zaštiti, evidentiranju, pripremi za korištenju i drugim važnim pitanjima. To je davalo mogućnost bržem i originalnijem usvajanju znanja iz oblasti arhivistike i boljim spoznajama o važnosti ove djelatnosti i arhivske građe kao nezamjenljivog pisanog historijskog izvora. Praksa pokazuje da se studenti koji su imali više praktične nastave u arhivu jednostavnije snalaze u nekim manjim istraživačkim projektima vezanim za izradu seminarskih i diplomskih radova. Jer oni su se na taj način osposobili korištenju arhivskih vrijednosti u Arhivu.

Posebno je značajna i korisna naučna i obrazovna saradnja Arhiv TK sa univerzitetskim profesorima. Jedan broj isti konkretno surađuje sa arhivom u realizaciji za Arhiv važnih sadržaja kao što su: istraživački i izdavački projekti, sudjelovanje istih na okruglim stolovima, savjetovanjima, otvaranju izložbi, promociji knjiga i slično²⁰. Sve to daje važan dodatni posticaj i ukazuje na značaj arhiva za razvoj obrazovnog i naučnog sistema u Bosni i Hercegovini.

Umjesto zaključka

Obrazovna komponenta u Arhivu TK je značajan segment rada ove ustanove. Sadržana je u neposrednoj saradnji sa obrazovnim ustanovama svih nivoa. Ta saradnja je kontinuirana i sadržajna, svakim danom bogatija i sveobuhvatnija. Cilj organizirane saradnje sa obrazovnim ustanovama je napraviti čvrst most između Arhiva i mladih generacija, kroz upoznavanje istih sa djelatnošću Arhiva i sa kulturno-historijskim naslijeđem pohranjenim u Arhivu. Ta saradnja i jednim i drugima daje mogućnost proširivanje vidika i zadiranje u čari arhiva i arhivskog blaga.

Kroz realizirane sadržaje obrazovnog i naučnog karaktera, učenici i studenti su se najneposrednije upoznali sa ulogom i značajem Arhiva, posebno sa značajem i karakteristikama arhivske građe, kao nezamjenljivog kulturnog pisanog naslijeđa, važnog za validnu rekonstrukciju prošlosti. Posjetama izvršenim Arhivu učenici i studenti su razvili važne sposobnosti upotrebom različitih i jednostavnih metoda, koje im omogućavaju jednostavno usvajanje arhivskih i historijskih znanja. Posebno je značajno to da su učenici i studenti usvajanjem raznovrsnih sadržaja u Arhivu stekli znanja koja su važnim i sastavnim dijelom ukupnih neophodnih znanja planiranih u nastavnim planovima i programima rada škola i fakulteta. Usvojenim znanjima učenici i studenti šire znalačke vidike vezane za veoma značajnu problematiku kakva je arhivska građa, kao važna kulturna baština. Ona im omogućava da isti steknu zaokružena znanja, koja će uticati na bolju osviještenost ove populacije prema historijskoj i kulturnoj baštini.

grafijama, Rodoslov starih bosanskih plemićkih porodica, Stari grbovi bosanskih vladarskih porodica i dr.

19. Fotografska zbirka Arhiva Tuzlanskog kantona je veoma bogata i posjeduje više od 55.000 fotografija, koje datiraju u kraja osmanskog perioda pa sve do danas

20. U posljednjih nekoliko godina Arhiv Tuzlanskog kantona je sa profesorima Univerziteta u Tuzli realizirao nekoliko važnih projekata. Posebno dobra saradnja je iskazana sa profesorima Odsjeka za historiju Filozofskog fakulteta u Tuzli. Profesori sa ovog odsjeka učestvuju u realizaciji međunarodnog savjetovanja «Arhivska praksa» (prof.dr. Azem Kožar i prof.dr. Sead Selimović). Isti su članovi Redakcije časopisa *Arhivska praksa*, te autori brojnih priloga u istom. Isti su učestvovali u realizaciji nekoliko okruglih stolova koje je organizirao Arhiv Tuzlanskog kantona, poput slijedeći: Zaštita industrijske baštine, Šaban Hodžić-život idjelo, Rodoslovna pisana baština –sehara naše prošlosti i dr. Arhiv Tuzlanskog kantona je bio izdavačem važnih izdanja profesora sa Univerziteta u Tuzli. (Azem KOŽAR; *Arhivistika u teoriji i praksi*, knjiga 1. Tuzla 2005, *Arhivistika u teoriji i praksi*, knjiga 2, Tuzla 2011, Azem KOŽAR - Ivan BALTA, *Pomoćne historijske nauke*, Tuzla 2004, Sead SELIMOVIĆ - Senaid HADŽIĆ, *Kultura i tradicija u Bosni i Hercegovini-višemilenijski kontinuitet*, Tuzla 2012).

S druge strane, Arhiv na jedan frontalan i veoma širok način saradnje sa školama i fakultetima ima mogućnost predstaviti svoj rad, te bogate arhivske vrijednosti širem krugu učeničke i studentske populacije, što može pravilno uticati na svijest mladih ljudi o vrijednostima i važnostima arhiva i arhivske građe. Na taj način, grade se čvrsti mostovi saradnje i povjerenja između mladih ljudi i Arhiva, što je garancija boljeg odnosa prema ovim važnim ustanovama i kulturnim naslijeđem o kojem brinu.

SUMMARY

The educational component of the Archives of Tuzla Canton is a significant segment of the work of this institution, practiced in close co-operation with the educational institutions of all levels. This cooperation is sustained and meaningful, every day richer and more comprehensive. The goal of organized co-operation with educational institutions is to make a sturdy bridge between the archives and the younger generation, through familiarizing them with the activities of archives and the cultural and historical heritage stored in the Archives. This co-operation gives both parties the possibility for broadening horizons and learning of the importance of archives and archival treasures. Realized through the contents of the educational and scientific nature, pupils and students are most directly familiarized with the role and importance of archives, especially with the importance and characteristics of archival material, as irreplaceable written cultural heritage, important for adequate reconstruction of the past. Visits to the Archives by pupils and students have helped them develop important skills using different and simple methods, which enable them to easily adopt archival and historical knowledge. It is particularly important that the students are adopting a variety of facilities in the Archives and the acquired knowledge is important and integral part of the total planned necessary knowledge in the curricula of schools and colleges. The knowledge that students gain can help them to broader horizons skillfully linked to very important issues that involve archival material as important cultural heritage. It enables them to acquire the same rounded knowledge that will influence the better awareness of this population to historical and cultural heritage. On the other hand, the Archives are using frontal and very broad way of cooperation with schools and universities that includes the opportunity to present its work and the rich archival value to a wider range of pupils and students, which may properly influence the awareness of young people about the value and importance of archives and archival material. In this way we will build strong bridges of cooperation and trust between young people and the archive, which is the guarantee of a better relationship with these important institutions and cultural heritage under its care.

Submitting date: 04.04.2013

Acceptance date: 24.04.2013

